

що включає фінансову допомогу, сприяння соціальній адаптації та розвиток цифрових технологій для дистанційного навчання. Перспективи подальших наукових розвідок полягають у дослідженні довгострокових соціально-економічних наслідків переміщення університетів, а також розробці стратегій їхньої інтеграції в освітній простір приймаючих регіонів.

Ключові слова: міста та території, переміщені університети, суспільство, сталий розвиток, соціальна напруга, цифровізація, адаптація, підприємництво.

УДК 372.881.111.1

Наталія Шевцова

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0001-9440-7597

DOI 10.24139/2312-5993/2024.06/395-413

КООПЕРАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ЧИТАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У статті розглядаються можливості використання кооперативних технологій навчання англomовного читання майбутніх учителів. Автор статті узагальнює сучасні тенденції використання кооперативних технологій, окреслює переваги використання кооперативних технологій навчання англomовного читання, визначає цілі навчання майбутніх вчителів англomовного читання на основі кооперативних технологій у навчанні читання для отримання інформації та аргументації, наводить приклади використання завдань з використанням кооперативних технологій навчання англomовного читання та їхню методичну характеристику. Під кооперативними технологіями навчання англomовного читання автор розуміє підходи до викладання та форми навчання іншомовного читання у невеликих групах. Потенціал кооперативних технологій навчання англomовного читання розглядається на двох рівнях – мовному та соціальному. Кооперативні технології навчання англomовного читання майбутніх вчителів базуються на п'яти різних типах кооперативної навчальної діяльності: взаємонавчанні; «пилці»; спільних проектах; кооперативно-індивідуалізованому навчанні; кооперативній взаємодії. Репертуар кооперативних технологій навчання читання представлений прийомами «Мозаїчного читання», «Взаємним читанням» / «Груповим читанням», прийомами та методами «Почережні запитання», «Взаємне навчання», «Читання в парах / узагальнення в парах», «Методом банкноти євро», «Методом чисел», «Читанням із застосуванням стратегії вичікування». Кооперативні технології навчання англomовного читання майбутніх учителів передбачають три фази роботи: самостійно / індивідуально, у парі, у групі / кооперативно та базуються на моделі «Подумай-пари-поділись». Заключним етапом всіх кооперативних технологій навчання англomовного читання виступає рефлексія, яка може бути представлена когнітивною, метакогнітивною та афективною рефлексією.

Ключові слова: кооперативні технології, навчання англomовного читання, майбутні вчителі.

Постановка проблеми. Інтеграція України до європейського освітнього простору зумовлює підвищення вимог до рівня підготовки майбутніх вчителів англійської мови (АМ). У зв'язку з цим виникає необхідність вдосконалення методів та технологій навчання окремих аспектів АМ, зокрема англомовного читання. Кооперативні технології (КТ) навчання іншомовного читання вже знайшли визнання серед методистів – науковців та практиків, оскільки спільна робота з розвитку умінь читання інтенсифікує залучення до теми тексту, підтримує у тих, хто навчається, бажання читати та сприяє детальному розумінню прочитаного тексту, загострює увагу під час читання, створює відчуття переживання успіху завдяки підтримці слабших читачів, сприяє створенню атмосфери співробітництва та інтегрує всіх учнів у процес розуміння прочитаного (Mattes, 2011, с. 134-145). Методи кооперативного навчання наразі переживають розквіт, оскільки вони допомагають організувати навчальний процес на занятті, структурують навчання шляхом запровадження чіткої послідовності етапів роботи та можуть бути застосовані у навчанні різних дисциплін. Важливим чинником зростаючого поширення КТ також можна вважати їхню провідну роль у формуванні у тих, хто навчається, психосоціальних навичок, що з огляду на їхню значущість відносяться до так званих «життєвих навичок» – «life competences» (UNICEF, 2012, с. 9).

Аналіз актуальних досліджень. Важливість психосоціальних навичок, що формуються у кооперативному навчанні у своєму дослідженні розкрила К. Ханк (Hank, 2023). Спираючись на розвідки Н. Хамфрі, М. Вігельсворта, К. Сегрін, М. Макнеліс та П. Святковські вона відмітила значущість соціальних навичок у профілактиці психічних захворювань (Hank, 2023, с. 26). Вона також вказала на ризики, пов'язані із браком соціальних навичок, який, за даними Б. Гастайгер-Клікпери та К. Клікпера, призводить до зниження академічної успішності, а за даними А. Ансен, К. Г. Мельчерс та М. Клейнман – до погіршення кар'єрних перспектив (Hank, 2023, с. 26). Важливість соціальних навичок в академічному контексті вдалося показати також Н. Раймонд, яка у своєму дослідженні зазначає, що впровадження елементів викладання, що сприяють позитивній згуртованості та структурі взаємин у групі (сприяють соціальній інтеграції, наприклад, шляхом підтримки кооперативної роботи в аудиторії), позитивно впливає на сприймання учнями власної компетентності на уроках (Reymond, 2024, с. 120).

Теоретичні передумови використання КТ навчання розглянули Ф. Борш (Borsch, 2019), П. Нікодемус (Nikodemus, 2017), Р. Е. Славін (Slavin, 1980), А. А. Хубер та Л. Хааг (Huber, & Haag, 2008). А. Гельбак проаналізувала типологію наукових поглядів і підходів на природу і зміст технології кооперативного навчання в історії суспільної та психолого-педагогічної думки, простежила етапи становлення технології, її еволюцію та подала варіативні модифікації технології (Helbak, 2022). О. Задоріна та О. Папач висвітлили методичний потенціал технології кооперативного навчання та досвід її впровадження в вітчизняну систему вищої та неперервної педагогічної освіти (Задоріна, & Папач, 2022). В тематичних дослідженнях інклюзивної педагогіки вивчення технологій кооперативного навчання представлено розвідками К. Фергусон-Патрік та В. Джолліфф (Ferguson-Patrick, & Jolliffe, 2018), А. Лангнер, М. Ріттера, Я. Штеффенса та Д. Югеля (Langner, Ritter, Steffens, & Jugel, 2019), Т. Хекера, А. Кепфера, Д. Рюлова та Шт. Гранзов (Häcker, Köpfer, Rühlow, & Granzow, 2024). Мета-аналіз ефективності взаємного навчання проводили Б. Розеншайн та К. Майстер (Rosenshine, & Meister, 1994). Продуктивними виявилися підходи дослідження кооперативного навчання у віртуальному просторі та колаборативного навчання у контексті використання нових медіа, висвітлені К. Людвігом та К. Ван де Поелем, М. Зібеліус та ін., які, зокрема, розкривають питання використання інструментів та колаборативних завдань для забезпечення можливості вивчення мови в змішаному навчанні; наводять онтологічну специфікацію телеколаборативних завдань у викладанні мов; розкривають можливості використання соціальних медіа для колаборативного навчання в підготовці майбутніх вчителів-мовців; презентують критичний аналіз колаборативного навчального потенціалу цифрового ігрового навчання у навчанні іноземних мов (Ludwig, & Van de Poel, 2017; Zibelius, 2015). Ф. Лімбах, О. Головка та О. Драч проаналізували кооперативні методи, які застосовуються для удосконалення іншомовної комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти (Limbakh, Holovko, & Drach, 2020). Використання КТ навчання з метою забезпечення внутрішньої диференціації у навчанні іноземних мов вивчав Р. Гебель (Göbel, 1981). Кооперативні технології навчання читання привернули увагу А. Кріхель та Х. Рест (Krichel, 2020; Rest, 2005). Найбільш дослідженим КТ навчання читання можна вважати так зване взаємне / групове читання (*Reciprocal Reading*), що базується як на КТ, так і на застосуванні стратегій читання. Свої роботи його вивченню

присвятили С. Акол Гокташ, Р. Сентюрк (Akol Gökteş, & Şentürk, 2024), Ф. Л. Брейді (Brady, 1990), Х. Вокен (Wocken, 2017), А. Деммріх (Demmrich, 2005), С. С. Кула, Ю. Будак (Kula, & Budak, 2025), А. Палінксар, Е. Браун (Palinscar, & Brown, 1984), О. Пометун (Пометун, 2007, с. 77), Л. Путра (Putra, 2021), Б. Хамдані (Hamdani, 2020) та ін.. А. Деммріх в дисертаційному дослідженні здійснила оцінку методу взаємного навчання в аспекті покращення розуміння прочитаного шляхом розвитку метакогнітивних компетентностей (Demmrich, 2005). К. Мохтарі звертається до потенціалу взаємного навчання в Інтернеті для покращення читання онлайн з метою покращення розуміння прочитаного за допомогою метакогнітивних стратегій читання (Mokhtari, 2016). Л. Д. Очкус запропонувала дієві стратегії на основі кооперативного навчання для покращення розуміння прочитаного (Oczkus, 2018). С. Акол Гокташ та Р. Сентюрк показали важливість кооперативного навчання для покращення розуміння прочитаного у розвитку рецептивної компетентності через групове читання на уроці іноземної мови (Akol Gökteş, & Şentürk, 2024, с. 284-310). Попри наявність численних досліджень, присвячених окремим питанням КТ навчання читання, проблема використання кооперативних технологій навчання англомовного читання майбутніх учителів залишається не вивченою, чим зумовлюється **актуальність** нашого дослідження.

Метою статті є вивчення методичного потенціалу та характеристик КТ у навчанні англомовного читання майбутніх учителів.

Методи дослідження. Методологія дослідження ґрунтується на вивченні та критичному аналізі наукових публікацій та методичної літератури із проблеми використання КТ; вивченні й узагальненні позитивного досвіду використання КТ навчання іншомовного читання, а також на використанні загальнонаукових методів – описового методу, методу узагальнення та систематизації, наукової абстракції. КТ навчання англомовного читання проілюстровано на матеріалі текстів тематики *A city is more than a place in a space: Ukrainian and British cities*.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі словником з викладання мови та прикладної лінгвістики загальним терміном на позначення підходу до викладання та навчання, який передбачає спільну роботу учнів у малих групах виступає «колаборативне навчання» (Richards, & Schmidt, 2002, с. 86). Форма колаборативного навчання, в якій (представлені – Н.Ш.) конкретні ролі та обов'язки для членів групи та використання групової активності також відома як «кооперативне

навчання» (Richards, & Schmidt, 2002, с. 86). У той же час «кооперативне навчання» визначається як підхід до викладання та навчання, за якого навчання організовано таким чином, що учні працюють разом у невеликих кооперативних командах (Richards, & Schmidt, 2002, с. 124). Отже, спираючись на визначення колаборативного та кооперативного навчання у нашому дослідженні навчання англомовного читання майбутніх учителів терміни «кооперативні технології навчання англомовного читання» та «колаборативні технології навчання англомовного читання» вживаються синонімічно. Під КТ навчання англомовного читання розуміємо підходи до викладання та форми навчання іншомовного читання у невеликих групах. При цьому ми підтримуємо застереження Д. Реслера, щодо необхідності дослідження розмежування понять «(неструктурована) групова робота» та «кооперативне навчання» (Rösler, 2012, с. 100-102).

Оскільки важливість групових / кооперативних форм організації навчальної діяльності розглядається дослідниками на двох рівнях – мовному та соціальному (Rösler, 2012, с. 98), вважаємо можливим вивчати дидактичний потенціал КТ навчання англомовного читання у цих двох площинах. Д. Реслер, спираючись на дослідження Н. Вюрфель, зазначає, що кооперативні форми організації навчальної діяльності повинні збільшити частку говоріння тих, хто навчається, в аудиторній роботі, оскільки «кооперативні форми навчання значною мірою підвищують передусім час автентичного спілкування мовою, що вивчається, та можливості вправлення окремих учнів, що може сприяти формуванню як продуктивних, так і рецептивних мовних вмінь» (Rösler, 2012, с. 98). Він також відмічає, що цілі кооперативного навчання не зводяться до мовного рівня, а стосуються також соціальної поведінки учнів. Отже, до цілей кооперативного навчання відноситься також навчити учнів працювати разом, навчатися один від одного, брати на себе соціальну відповідальність, керувати процесами у групі (Rösler, 2012, с. 98). Очікується, що за умови досягнення гарного та складного результату ті, хто навчаються, підвищать мотивацію до роботи та впевненість у собі (Rösler, 2012, с. 98). У зв'язку з цим варто зробити застереження, що А. Демпріх у дослідженні технології групового читання не вдалося підтвердити гіпотезу щодо того, що «задоволення психологічних потреб у досвіді компетентності та самовизначення та прагнення до соціальних стосунків призведе до підвищення мотивації», яка була дослідницею відхилена за винятком одного аспекту виміру

мотивації – «навчання кооперації» (Demmrich, 2005, с. 158-159). Отже, існують підстави припускати, що кооперативні технології навчання англomовного читання майбутніх учителів підвищать час автентичного спілкування іноземною мовою у навчанні рецептивного виду мовленнєвої діяльності, сприятимуть розвитку вміння навчатися один від одного, брати на себе соціальну відповідальність та керувати процесами у групі. Очікуємо, також що кооперативні технології навчання англomовного читання, виявлятимуть риси та переваги кооперативного навчання як підходу, який покращує навчання учнів, оскільки є менш загрозливим для багатьох учнів; збільшує залученість учнів до активностей, зменшує потребу в змагальності та домінування вчителя в аудиторії (Richards, & Schmidt, 2002, с. 124). Цікавою видається думка А. Деммріх, щодо того, що кооперативне навчання, таке як взаємне навчання, є гарним способом надання дітям цінного досвіду навчання, і, якщо його структурувати таким чином, що дозволяє дітям брати на себе більше відповідальності за їхній навчальний процес, це дуже корисний метод, який слід інтегрувати в навчальний план (Demmrich, 2005, с. 177). Таким чином, вбачаємо значний потенціал КТНЧ також у розвитку навчальної автономії тих, хто навчається.

Кооперативні технології навчання англomовного читання майбутніх вчителів можуть базуватися на п'яти різних типах кооперативної навчальної діяльності:

1) Взаємонавчання (*Peer Tutoring*): ті, хто навчаються, допомагають один одному вчитися, по черзі навчаючи або тренуючи один одного.

2) Пилка (*Jigsaw*): кожен член групи має інформацію, необхідну для виконання групового завдання.

3) Спільні проекти (*Co-operative Projects*): ті, хто навчаються, працюють разом над створенням продукту, наприклад письмової роботи або групової презентації.

4) Кооперативно-індивідуалізоване навчання (*Co-operative / Individualized*): ті, хто навчаються, просуються у власному темпі за допомогою індивідуальних навчальних матеріалів, але їхній прогрес сприяє командній оцінці, тому кожен учень отримує винагороду за досягнення своїх однокласників у команді.

5) Кооперативна взаємодія (*Co-operative Interaction*): ті, хто навчаються, працюють разом як команда, щоб завершити навчальний

розділ, наприклад, лабораторний експеримент (Richards, & Schmidt, 2010, с. 124).

Типи кооперативної навчальної діяльності для кооперативних технологій навчання англомовного читання майбутніх вчителів визначаються окремо для кожної технології / кожного методу. Так, вважаємо, що тип кооперативної навчальної діяльності «Пилка» покладено до основи прийому «Мозаїчного читання» (*Jigsaw Reading*), механізм якого узагальнює та описує Д.В. Ольшанський (Ольшанський, 2023). «Студентів ділять на групи (найпростіший варіант – на 2 групи), яким дають різні фрагменти тексту, на наступному етапі студентам пропонують відповісти на низку запитань, у процесі чого студенти різних груп (обох груп) повідомляють один одному інформацію, яку вони отримали під час читання своїх фрагментів. Ефект цього прийому полягає у комбінації читання та усного мовлення, що стає можливим завдяки штучно створеній «інформаційній прогалині» (*information gap*). Однією з варіацій описаного прийому є «прогалина в думках» (*opinion gap*), що також створюється навмисно» (Ольшанський, 2023, с. 320). Відзначимо, що читання є окремим етапом методів кооперативного навчання Е. Аронсона «Пилка» та Р. Славіна «Пилка-2», які передбачають роботу студентів у групах (Slavin, 1980, с. 320; Лімбах, Головка, & Драч, 2020, с. 155).

Вважаємо, що репертуар кооперативних технологій навчання читання, представлений прийомом «Мозаїчного читання» (Ольшанський, 2023, с.320), «Взаємним читанням» / «Груповим читанням» (Akol Gökteş, & Şentürk, 2024; 22; Brady, 1990, Wocken, 2017, Demmrich, 2005, Kula, & Budak, 2025, Palinscar, & Brown, 1984, Пометун, 2007, Putra, 2021, Hamdani, 2020), прийомами та методами «Почережні запитання», «Взаємне навчання», «Читання в парах» / «Узагальнення в парах» (Пометун, 2007, с. 77, 39, 107), може бути розширений за рахунок методів, відібраних нами із низки запропонованих В. Маттесом – «Методу банкноти євро», «Методу чисел», «Читання із застосуванням стратегії вичікування» та іншими технологіями (Mattes, 2011). Розглянемо їх після уточнення цілей навчання англомовного читання.

Кооперативні технології навчання англомовного читання використовуються нами для навчання читання для отримання інформації та аргументації (*Reading for information and argument*), яке також відоме як вивчаюче читання, що передбачає ретельне вивчення

письмового тексту, який може бути релевантним до поточної мети (Council of Europe, 2018, с. 56). Воно часто асоціюється з навчанням та професійною діяльністю (Council of Europe, 2018, с. 56). Тематика текстів, що можуть використовуватися, може охоплювати знайомі повсякденні теми, що становлять особистий інтерес, та теми, що виходять за межі сфери інтересів, тих, хто навчається. Очікується, що за допомогою КТ навчання читання можна досягти різного рівня глибини розуміння прочитаних текстів – від отримання уявлення про зміст до розуміння його деталей і імплікацій. Для програмного рівня володіння мовою B2 цілі навчання майбутніх вчителів англомовного читання для отримання інформації та аргументації на основі КТ включають навчання отримання інформації, ідей та думок з вузькоспеціалізованих джерел у своїй галузі; розуміння спеціалізованих статей за межами своєї галузі, за умови, що можна час від часу користуватися словником, щоб підтвердити свою інтерпретацію термінології; розуміння статей та репортажів, що стосуються сучасних проблем, в яких висловлюються певні позиції або точки зору; розпізнавання (випадків – Н.Ш.), коли текст містить фактичну інформацію, а коли намагається переконати читачів у чомусь; розпізнавання різних структур в дискурсивному тексті: контрастування аргументів, викладення проблеми та шляхів її вирішення, причинно-наслідкові зв'язки (Council of Europe, 2018, с. 57). Очікується, що навчання майбутніх вчителів англомовного читання з використанням КТ матиме позитивний вплив на розвиток стратегій рецепції, що базуються на ідентифікації підказок та імплікацій (усних, знакових та письмових) (*Identifying cues and inferring (spoken, signed and written)*) (Council of Europe, 2018, с. 59). Для програмного рівня володіння мовою B2 цілі навчання стратегій рецепції полягають у «розвитку здатності використовувати різні стратегії для досягнення розуміння, зокрема, стежити за основними моментами та перевіряти розуміння за допомогою контекстуальних підказок» (Council of Europe, 2018, с. 59). З огляду на характер КТ можливим уявляється також розвиток у майбутніх учителів англійської мови соціальної компетентності у складі загальних компетентностей на основі «розвитку здатності до міжособистісної взаємодії, роботи в команді» (Громова та ін., 2024).

Перейдемо до розгляду методичних характеристик КТ навчання англомовного читання майбутніх вчителів. Відмітимо, що всі відібрані технології передбачають три фази роботи: самостійно / індивідуально, у парі, у групі / кооперативно та базуються на моделі «Подумай-пари-

поділись» (*Think-Pair-Share*). Така модель добре реалізується в межах виділених О. Пометун основних етапів кооперативного навчання, які включають в себе об'єднання учнів у групи; постановку вчителем завдання (інструктаж) групам; колективне виконання поставленого завдання; колективне представлення результатів групової праці; рефлексію результатів і процесу у груповій взаємодії (Пометун, Гупан, 2017, с. 89). Зауважимо, що особливістю КТ навчання англомовного читання майбутніх вчителів є наявність обов'язкового етапу – самостійної роботи, що передує колективному виконанню поставленого завдання та представленню результатів кооперації. Заключним етапом всіх кооперативних технологій навчання англомовного читання виступає рефлексія, яка може бути представлена когнітивною, метакогнітивною та афективною рефлексією і може здійснюватися на трьох рівнях відповідно – на когнітивному (*Що я вже можу робити у читанні англійською мовою і яка моя наступна мета?*); на метакогнітивному (*Як я успішно вчуся читати? Як просувається моє навчання читання англійською мовою? Як я співпрацюю у групі під час навчання читання?*) та на емоційному рівні (*Як мені подобається навчатися читати у кооперації?*). Вважаємо можливим у навчанні англомовного читання майбутніх вчителів на основі КТ використовувати прийоми проведення рефлексії, запропоновані О. Пометун, наприклад, «Рефлексивна бесіда», «Лист оцінювання», «Незакінчені речення», «Есе», «Бліц-дискусії», «Одним словом», «Потяг», «Мішень», «Зарядка», «Анкета-газета», «Пустий стілець», «Спільне опитування», «Так і ні», «Торнадо», «Чотири погляди» та ін. (Пометун, 2007, с. 139).

Розглянемо «Метод банкноти євро» на прикладі кооперативного навчання читання тексту *London: Some Glimpses of History* (Тучина та ін., 2014, с. 64). Ті, хто навчаються, отримують роздатковий матеріал із інформацією, що орієнтує їх в умовах діяльності, та завданнями. «Метод банкноти євро» базується на кооперативно-індивідуалізованому навчанні та кооперативній взаємодії як типах кооперативної навчальної діяльності.

Тим, хто навчається, повідомляють, що інформація в тексті подібна до банкнот у гаманці – усі банкноти в ньому дуже важливі, але банкнота в 20 євро коштує більше, ніж банкнота в 10 євро, а остання так само більше, ніж банкнота в 5 євро. В індивідуальній роботі ті, хто навчаються, знаходять у тексті та записують інформацію, що вартує 20 євро, інформацію на 10 або 5 євро у таблицю із зображенням банкнот. У

парній роботі результати порівнюються. Під час роботи у групі учні представляють свої результати для обговорення. Зрештою студенти та студентки у фронтальній або парній роботі відповідають на питання завдання (5): *What theory as to the origin of the name of London is mentioned in the text? How was the place for the settlement chosen? What do you know about the history of London Bridge? What geographical, meteorological and political conditions influenced the direction in which London districts developed? Is London symmetrically planned? Why did it happen? Which other cities used to be the most prominent in the course of English history? Why has London won supremacy in the last thousand years?* (Тучина та ін., 2014, с. 64). Розглянемо методичну характеристику завдань із навчання майбутніх вчителів англомовного читання із застосуванням «Методу банкноти євро».

Завдання-інструкція (1): *Information in a text has its value, just like notes in a wallet. All the notes in your wallet are very important, but the 20-euro note is worth more than the 10-euro note, and the 10-euro note is worth more than the 5-euro note. Look in the text for information worth of the 20-euro note and write it down, then write down information worth of value of the 10-euro or 5-euro note if necessary.*

Опис прийомів: тихе читання / читання «про себе», виписування важливих фактів у таблицю із зображенням банкнот.

Мета: формування уявлення про цінність фактичної інформації, концентрація уваги на важливій інформації для покращення розуміння прочитаного.

Приклад виконання: наявний; опора на інструкції у пам'ятці.

Режим виконання: самостійно / індивідуально.

Контроль: відкладений взаємоконтроль.

Завдання-інструкція (2): *Compare your results.*

Опис прийомів: читання по черзі вголос.

Мета: порівняння результатів та контроль виконання завдання (1), розвиток здатності до міжособистісної взаємодії.

Приклад виконання: відсутній.

Режим виконання: у парі.

Контроль: взаємоконтроль.

Завдання-інструкція (3): *Present your results to the class so that we can compare and discuss them.*

Опис прийомів: презентація та коментування результатів порівняння.

Мета: отримання зворотного зв'язку у контролі розуміння прочитаного тексту.

Приклад виконання: відсутній.

Режим виконання: у групі / кооперативно.

Контроль: взаємоконтроль, контроль з боку вчителя.

З метою полегшення формування уявлення про цінність фактичної інформації рекомендуємо розміщувати в роздаткових матеріалах та використовувати у процесі виконання завдання (1) пам'ятку: *Заповнюючи таблицю, «зважуйте» інформацію. Спробуйте визначити, який факт важливіший? Аргументуйте! Позначте знаками > «більше» або < «менше» важливі та менш важливі факти.*

Розглянемо «Метод чисел» на прикладі кооперативного читання фрагмента тексту *Liverpool* (Тучина та ін., 2014, с. 75). Ті, хто навчаються, отримують роздатковий матеріал із завданням спочатку сформуванню групи з двох осіб. «Метод чисел» базується на кооперативно-індивідуалізованому навчанні та кооперативній взаємодії.

Студент / студентка читає текст уголос одночасно заповнюючи пропуски прийменниками *at, beyond, for, from, of, on, to, with*. В індивідуальній роботі ті, хто навчаються, під час читання підкреслюють або виділяють у інший спосіб всі числа, які зустрічаються в тексті – *2008, 9.7, 34, 753.8, 85, 1960, 1980, 1990, 10, 5.5, 99, 97*. Потім вони записують усі числа у свій зошит із необхідними примітками, наприклад, *5.5 million visitors*. У парній роботі вони обговорюють питання, які числа надають особливо важливу інформацію щодо того, який вплив титул «Культурна столиця Європи» мав на життя Ліверпуля, та обирають разом 5 найважливіших чисел зі списку. Під час обговорення у групі / кооперативно вони представляють свій список із 5 чисел для порівняння та обговорення.

Перейдемо до методичної характеристики завдань із навчання майбутніх вчителів англomовного читання із застосуванням «Методу чисел».

Завдання-інструкція (1): *While reading, mark all the numbers that appear in the text. After reading, write down all the numbers in your notebook. The designations must also be written down.*

Опис прийомів: тихе читання / читання «про себе», підкреслювання та виписування чисел.

Мета: концентрація уваги на важливій інформації та застосування стратегій рецепції для покращення розуміння прочитаного.

Приклад виконання: відсутній; опора на вміння застосовувати стратегії рецепції, що базуються на використанні чисел у якості лінгвістичних підказок (Council of Europe, 2018, с. 60).

Режим виконання: самостійно / індивідуально.

Контроль: відкладений взаємоконтроль.

Завдання-інструкція (2): *Which numbers give particularly important information about the impact that the Culture Capital title had on the life of Liverpool? Agree on 5 numbers from the list.*

Опис прийомів: обговорення з аргументацією у парі.

Мета: порівняння результатів та покращення розуміння прочитаного, розвиток здатності до міжособистісної взаємодії.

Приклад виконання: відсутній.

Режим виконання: у парі.

Контроль: взаємоконтроль.

Завдання-інструкція (3): *Present your list to the class for comparison and discussion.*

Опис прийомів: читання вголос, усна відповідь, презентація та коментування результатів роботи.

Мета: отримання зворотного зв'язку у контролі розуміння прочитаного тексту.

Приклад виконання: відсутній.

Режим виконання: у групі / кооперативно.

Контроль: взаємоконтроль, контроль з боку вчителя.

Перейдемо до читання із застосуванням стратегії вичікування. Ті, хто навчаються, отримують роздатковий матеріал із завданням спочатку сформувані групи з двох осіб та виконують передтекстове завдання (12) *Before you read the text about Kyiv answer the following questions: Where is Kyiv situated? What does its name come from? When was Kyiv founded? When did it become the capital of Ukraine?* (Тучина та ін., 2014, с. 40).

В індивідуальній роботі ті, хто навчаються, спочатку переглядають текст *Introducing Kyiv* (Тучина та ін., 2014, с. 40), що містить нову фактичну інформацію про столицю України. Потім вони читають текст мовчки про себе, підкреслюючи всі слова, які вважають особливо важливими, а також всі іноземні слова, значення яких, можливо, потрібно буде з'ясувати. Зауважимо, що авторками та авторами підручника вже було виділено лексичні одиниці, які вони пропонують пояснити своїми словами у післятекстовому завданні (13), наприклад, *dazzling number, leafy banks, a UNESCO-listed monastery, the*

feast for the eyes, it doesn't hold all of the city's golden eggs, just a stone's throw from, mirror the clouds, obscure your view, it is frequented by, make your heart skip a beat, worth the price of admission (Тучина та ін., 2014, с. 40), а також підкреслено лексичні одиниці, до яких ті, хто навчаються, мають добрати еквіваленти українською мовою, що пропонуються у завданні (14), наприклад, *gilded turrets – позолочені вежі*. Очевидно, ті, хто навчаються, можуть обрати стратегію підкреслювати / виділяти всі слова, які вважають особливо важливими, а також всі іноземні слова, значення яких, можливо, потрібно буде з'ясувати – незалежно від того, чи такі слова вже були підкреслені / виділені авторками та авторами. У парній роботі ті, хто навчаються, читають текст один одному, витримуючи паузи тривалістю три секунди до і після кожного важливого слова. Очікується, що пауза перед словом збільшує напругу та увагу слухача щодо того, що він зараз почує, а пауза після слова дає час на усвідомлення інформації, обробку терміна (Mattes, 2011, с. 151). Потім ті, хто навчаються, усно реконструюють текст, використовуючи підкреслені слова. В останній – факультативній – фазі ті, хто навчаються, обговорюють реконструйований текст та порівнюють результати реконструкції із іншими.

Перейдемо до методичної характеристики завдань із навчання майбутніх вчителів англомовного читання із застосуванням стратегії вичікування. Як і попередні методи, «Читання із застосуванням стратегії вичікування» базується на кооперативно-індивідуалізованому навчанні та кооперативній взаємодії.

Завдання-інструкція (1): *First of all, get an overview of the new text. Read the text Introducing Kyiv in silence and underline any words you think are particularly important for comprehension including any foreign words which meaning may need to be clarified. Try to deduce the probable meaning of unknown words/signs in a text by identifying their constituent parts (e.g. identifying roots, lexical elements, suffixes and prefixes).*

Опис прийомів: тихе читання / читання «про себе», підкреслювання важливих та незнайомих слів.

Мета: концентрація уваги на важливих деталях та словах, що перешкоджають розумінню прочитаного, подолання труднощів читання, залучення стратегій рецепції.

Приклад виконання: відсутній; опора на вміння виводити ймовірне значення невідомих слів/знаків у тексті шляхом визначення їхніх складових частин (наприклад, визначення коренів, лексичних

елементів, суфіксів і префіксів), а також на вміння використовувати різні стратегії для досягнення розуміння, зокрема, стежити за основними моментами та перевіряти розуміння за допомогою контекстуальних підказок (Council of Europe, 2018, с. 60).

Режим виконання: індивідуально.

Контроль: відтермінований.

Завдання-інструкція (2): *Read the text to each other. Pause for three seconds BEFORE and AFTER each important word to make it easier to understand. The pause before the word increases the listener's anticipation of what is to come. The pause after the word gives the listener time to process the word.*

Опис прийомів: читання вголос із паузами перед важливими та незнайомими словами та після них.

Мета: збільшення часу на усвідомлення інформації, обробку терміна для покращення розуміння прочитаного, розвиток здатності до міжособистісної взаємодії.

Приклад виконання: відсутній.

Режим виконання: у парі.

Контроль: взаємоконтроль.

Завдання-інструкція (3): *Reconstruct the text orally using the underlined words.*

Опис прийомів: усна реконструкція змісту прочитаного тексту.

Мета: узагальнення важливої інформації та контроль розуміння прочитаного тексту.

Приклад виконання: відсутній.

Режим виконання: у парі усно.

Контроль: взаємоконтроль.

Завдання-інструкція (4) (факультативне): *Present the reconstructed text to the group, so that we can compare and discuss it.*

Опис прийомів: презентація та коментування результатів усної реконструкції змісту прочитаного тексту.

Мета: отримання зворотного зв'язку у контролі розуміння прочитаного тексту.

Приклад виконання: відсутній.

Режим виконання: у групі / кооперативно.

Контроль: взаємоконтроль, контроль з боку вчителя.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, нами було розглянуто можливості використання КТ навчання

англомовного читання майбутніх вчителів, окреслено переваги використання КТ навчання англомовного читання, визначено цілі навчання майбутніх вчителів англомовного читання на основі КТ у навчанні читання для отримання інформації та аргументації, наведено приклади використання завдань з використанням КТ навчання англомовного читання та їхню методичну характеристику.

Під КТ навчання англомовного читання розуміємо підходи до викладання та форми навчання іншомовного читання у невеликих групах. КТ навчання англомовного читання виявляють дидактичний потенціал на двох рівнях – мовному та соціальному. КТ навчання англомовного читання майбутніх учителів підвищують час автентичного спілкування іноземною мовою у навчанні читання, сприяють розвитку вміння навчатися один від одного, брати на себе соціальну відповідальність та керувати процесами у групі, покращують навчання учнів за рахунок збільшення залученості учнів до активностей, зменшення потреби в змагальності та зменшення домінування вчителя в аудиторії; дозволяють тим, хто навчається, брати на себе більше відповідальності за навчальний процес і сприяють розвитку навчальної автономії тих, хто навчається. КТ навчання англомовного читання майбутніх вчителів можуть базуватися на п'яти різних типах кооперативної навчальної діяльності: взаємонавчанні; «пилці»; спільних проектах; кооперативно-індивідуалізованому навчанні; кооперативній взаємодії. Репертуар КТ навчання читання, представлений прийомом «Мозаїчного читання», «Взаємним читанням» / «Груповим читанням», прийомами та методами «Почережні запитання», «Взаємне навчання», «Читання в парах» / «Узагальнення в парах», може бути розширений за рахунок «Методу банкноти євро», «Методу чисел», «Читання із застосуванням стратегії вичікування». КТ навчання англомовного читання майбутніх учителів передбачають три фази роботи: самостійно / індивідуально, у парі, у групі / кооперативно та базуються на моделі «Подумай-пари-поділись». Заключним етапом всіх КТ навчання англомовного читання виступає рефлексія, яка може бути представлена когнітивною, метакогнітивною та афективною рефлексією із використанням прийомів «Рефлексивна бесіда», «Лист оцінювання», «Незакінчені речення», «Есе», «Бліц-дискусії», «Одним словом», «Потяг», «Мішень», «Зарядка», «Анкета-газета», «Пустий стілець», «Спільне опитування», «Так і ні», «Торнадо», «Чотири погляди».

Подальшим завданням вважаємо вивчення особливостей використання стратегій у КТ навчання англомовного читання майбутніх учителів.

ЛІТЕРАТУРА

- Akol Göktaş, S., & Şentürk, R. (2024). Developing Receptive Competence through Reciprocal Reading in the Lesson of GFL: The Importance of Cooperative Learning in Improving Reading Comprehension, *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 14(1), 284–310. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1384032>.
- Borsch, F. (2019). *Kooperatives Lernen: Theorie – Anwendung – Wirksamkeit* (3., aktualisierte Auflage.). Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer.
- Brady, P.L. (1990). *Improving the reading comprehension of middle school students through reciprocal teaching and semantic mapping strategies*. University of Oregon, Eugene. Unpublished doctoral dissertation.
- Council of Europe. (2018). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion Volume with new Descriptors*. Strasbourg, France: Council of Europe (Modern Languages Division). Retrieved from: <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>.
- Demmrich, A. (2005). *Improving reading comprehension by enhancing metacognitive competences: An evaluation of the reciprocal teaching method*.
- Ferguson-Patrick, K., & Jolliffe, W. (2018). *Cooperative learning for intercultural classrooms: Case studies for inclusive pedagogy*. Routledge.
- Häcker, T., Köpfer, A., Rühlow, D., & Granzow, S. (2024). *EIN Unterricht für Alle?: Zur Planbarkeit des Gemeinsamen und Kooperativen im Inklusiven*. Verlag Julius Klinkhardt.
- Hamdani, B. (2020). Teaching Reading Through Reciprocal Teaching Method. *Celtic*, 7(1), 23–34.
- Hank, C. (2023). *Die Bedeutung sozialer Kompetenzen im Kooperativen Lernen*. Universitätsbibliothek.
- Helbak, A. (2022). Tekhnolohii kooperatyvnoho navchannia yak instrument modernizatsii diialnisnoho rezultatu pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity. (Cooperative learning technologies as a tool for modernising the performance outcome of postgraduate pedagogical education). *Pedahohichne vydannia «Pedahohichnyi visnyk»*. 1(2). 29–33. Retrieved from: https://znayshov.com/FR/14086/pv_2022_1-2-29-33.pdf.
- Huber, A.A., & Haag, L. (2008). *Kooperatives Lernen - kein Problem: Effektive Methoden der Partner- und Gruppenarbeit* (für Schule und Erwachsenenbildung) (1. Aufl., (Nachdr.)). Leipzig: Klett-Schulbuchverl. Leipzig.
- Göbel, R. (1981). *Verschiedenheit und gemeinsames Lernen: Kooperative Binnendifferenzierung im Fremdsprachenunterricht*. Königstein/Ts: Scriptor-Verl.
- Громова, Н.В., Семенов, О.М., Кириленко, Н.І., Рудь, О.М., Теренко, О.О., Коваленко, ... С.О., Маценко, С.М. (2024). *Освітньо-професійна програма Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, Retrieved from: https://sspu.edu.ua/images/2024/docs/opp/programa/ukrmova_angl_mova_bak_7d9e3.pdf (Громова, Н.В., Семенов, О.М., Киряленко, Н.І., Рудь, О.М.,

- Terenko, O.O., Kovalenko, S.M. ... Matsenko, S.M. (2024). *Educational and professional program Secondary education (Ukrainian language and literature. English language) of the first bachelor's level of higher education specialty: 014 Secondary education (Ukrainian language and literature) field of knowledge 01 Education/Pedagogy*. Sumi: SumDPU imeni A. S. Makarenka. Retrieved from: https://sspu.edu.ua/images/2024/docs/opp/programa/ukrmova_angl_mova_bak_7d9e3.pdf.
- Задоріна, О. (2022). Технологія кооперативного навчання: методичний потенціал та досвід впровадження. Актуальні питання гуманітарних наук : Міжвузівський збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету. Вип. № 53. Т. 1. 2022. 304–311. (Zadorina, O. (2022). Cooperative learning technology: methodological potential and implementation experience. *Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk : Mizhvuzivs'kyu zbirnyk naukovykh prats' Drohobyts'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. 53 (1). 304–311.).
- Kreulich, K., & Matern, S. (2023). *Teaching and learning in virtual space* (1. Auflage.). wbv Publikation.
- Krichel, A. (2020). *Textlose Bilderbücher: Visuelle Narrationsstrukturen und erzählendidaktische Konzeptionen für die Grundschule*. Waxmann.
- Kula, S. S., & Budak, Y. (2020). The effects of reciprocal teaching on reading comprehension, retention on learning and self-efficacy perception. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 10(2), 493–522. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2020.017>.
- Langner, A., Ritter, M., Steffens, J., & Jugel, D. (2019). *Inklusive Bildung forschend entdecken: Das Konzept der kooperativen Lehrer*innenbildung*. Springer VS.
- Лімбах, Ф., Головка, О., Драч, О. (2020). Використання методів кооперативного навчання з метою удосконалення іншомовної компетентності у говорінні студентів вищих навчальних закладів.. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*, 18(3), 149–163. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v18i3.77> (Limbakh, F., Holovko, O., & Drach, O. (2020). The use of cooperative learning methods to improve students' foreign language competence in speaking. *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny. Seriya: Pedahohichni nauky*, 18(3), 149–163. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v18i3.77>).
- Ludwig, C., & Van de Poel, K. (2017). *Collaborative learning and new media: New insights into an evolving field*. Peter Lang Edition.
- Mattes, W. (2011). *Methoden für den Unterricht* ((Völlige Neubearb.)). Paderborn: Schöningh.
- Mokhtari, K. (2016). *Improving Reading Comprehension through Metacognitive Reading Strategies Instruction*. Rowman & Littlefield.
- Nikodemus, P. (2017). *Lernprozessorientiertes Wissensmanagement und kooperatives Lernen: Konfiguration und Koordination der Prozesse*. Wiesbaden: Springer.
- Oczkus, L. D. (2018). *Reciprocal Teaching at Work: Powerful Strategies and Lessons for Improving Reading Comprehension* (3rd Revised edition.). Association for Supervision & Curriculum Development.
- Ольшанський, Д. В. (2023) Підходи до навчання англomовного читання та аудіювання майбутніх журналістів у процесі їх професійної підготовки

- Педагогічна освіта: теорія і практика*. 1(34). 315–326. (Olshanskyi, D. V. (2023). Approaches to teaching English reading and listening to future journalists in the process of their professional training. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*. 1(34). 315–326.)
- Palinscar, A. S., & Brown, A. L. (1984). Reciprocal Teaching of Comprehension-Fostering and Comprehension-Monitoring Activities. *Cognition and Instruction*, 1(2), 117-175. doi:10.1207/s1532690xci0102_1.
- Пометун, О. (2007). *Енциклопедія інтерактивного навчання*. Київ. (Pometun, O. (2007). *Encyclopaedia of interactive learning*. Kyiv).
- Пометун, О., & Гупан, Н. (2017). Використання кооперативного навчання учнів у загальноосвітній школі в Україні: практика і проблеми. *Scientific Letter of Academic society of Michal Baludansky*, 5(2). С. 88–92. (Pometun, O. I., & Hupan, N. M. (2017). The use of cooperative learning in secondary schools in Ukraine: practice and problems. *Scientific Letter of Academic society of Michal Baludansky*. 5(2), 88–92.)
- Putra, L. J. (2021). Using reciprocal teaching method to improve female students' reading comprehension achievement at SMA Negeri Tujuh Prabumulih. *Holistics Journal*, 13(1), 47–55.
- Rest, H. (2005). Intelligentes Üben mit kooperativen Lesemethoden. *Soziales und fachliches Lernen beim Üben integrieren*. 57(11), 16–19.
- Reymond, N. (2024). *To Feel Competent or Not to Feel Competent. Unter Welchen Umständen Schüler*innen Sich im Unterricht Kompetent Fühlen*. Universitätsbibliothek Bielefeld.
- Richards, J. C., & Schmidt, R.W. (2002). *Longman dictionary of language teaching and applied linguistics*(4. ed.). Pearson Education Limited.
- Rösler, D. (2012). *Deutsch als Fremdsprache: Eine Einführung*. Stuttgart: Metzler.
- Rosenshine, B., & Meister, C. (1994). Reciprocal Teaching: A Review of the Research. *Review of Educational Research*, 64(4), 479–530. <https://doi.org/10.3102/00346543064004479>.
- Slavin, R. E. (1980). Cooperative Learning. *Review of Educational Research*, 50(2), 315–342. <https://doi.org/10.3102/00346543050002315>.
- Тучина, І. В. Жарковська, Н. О. Зайцева та ін. (2014). *A Way to Success: English for University Students. Year 2 (Teacher's Book)*. (Tuchyna N.V., Zharkovska, I.V., Zaitseva, N.O., Kamynin, I.M., Kolesnik, M.V., Krasovytska, L. Y. ... Merkulova T. K. (2014). *A Way to Success: English for University Students. Year 2 (Teachers Book)*.)
- UNICEF. (2012). *Global evaluation of life skills education programmes*. United Nations Children's Fund. Retrieved from: https://library.tikwere.org/sites/default/files/2022-05/x08_UNICEF_GLS_Web.pdf.
- Wocken, H. (2017). Reziprokes Lesen. In: Gercke M., Opalinski S., Thonagel T. (Eds.) *Inklusive Bildung und gesellschaftliche Exklusion*. (S. 151–164). Springer VS, Wiesbaden.
- Zibelius, M. (2015). *Cooperative learning in virtual space: A critical look at new ways of foreign language teacher education*. Narr.

SUMMARY

Shevtsova Nataliia. Co-operative Technologies For Teaching English Reading To Future Teachers

The article deals with co-operative technologies in teaching English reading to future teachers. The author summarizes current trends in the use of co-operative

technologies, outlines the advantages of using co-operative technologies in teaching English reading, defines the goals of teaching future teachers of English reading with co-operative technologies in teaching reading for information and argument, provides examples of tasks. By co-operative technologies for teaching English reading, the author means approaches to teaching and learning foreign language reading in small co-operative teams. The potential of co-operative technologies for teaching English reading is considered on two levels – linguistic and social. The co-operative technologies for teaching English reading to future teachers are based on five different types of co-operative learning activities: Peer Tutoring; Jigsaw; Co-operative projects; Co-operative/Individualized, and Co-operative Interaction. The repertoire of co-operative technologies for teaching reading is represented by the techniques 'Jigsaw reading', 'Reciprocal reading', techniques and methods 'Alternating questions', 'Reciprocal learning', 'Reading in pairs/Summarizing in pairs', 'The Euro banknote method', 'The Number method', 'Reading with the Waiting strategy'. Co-operative technologies for teaching English reading to future teachers include three phases of work: independent work, pair work, group/co-operative work and are based on the Think-Pair-Share model. The final stage of all cooperative technologies for teaching English reading is reflection, which can be represented by cognitive, metacognitive and affective reflection.

Key words: *co-operative technologies, teaching English, future teachers.*